

Victor Hugo
TRIINDEVETDESET

prevedla Jana Pavlič

Prvi del
Na morju

Prva knjiga

V Saudraieškem lesu

V zadnjih dneh maja 1793 je eden od pariških bataljonov, ki so v Bretanjo prišli s Santerrom,* prečesaval nevarni Saudraieški les v Astilléju. Ni jih bilo več kot tristo, saj je bataljon ta neizprosna vojna zdesetkala. To je bil čas, ko je po Argoni, Jemmapesu in Valmyju** od prvega pariškega bataljona, ki je štel šeststo prostovoljcev, ostalo sedemindvajset mož, od drugega triintrideset in od tretjega sedeminpetdeset. Čas epskih bojev.

Bataljoni, poslani iz Pariza v Vendejo, so šteli devetsto dvanajst mož. Vsak bataljon je imel tri topove. Sestavljeni so bili v največji naglici. 25. aprila, ko je bil minister za pravosodje Gohier in vojni minister Bouchotte, je sekcija Bon-Conseil predlagala, naj se v Vendejo pošljejo bataljoni prostovoljcev; poročilo je sestavil član komune Lubin; 1. maja je bil Santerre pripravljen poslati dvanajst tisoč vojakov, trideset lahkih topov in en bataljon topničarjev. Ti bataljoni, sestavljeni na hitrico, so bili tako dobro formirani, da so še danes za zgled; po njihovi sestavi tvorijo pehotne čete; spremenili so le staro razmerje med številom vojakov in podčastnikov.

28. aprila je komuna v Parizu dala Santerrovim prostovoljcem naslednje vodilo: *Brez milosti. Brez prizanašanja*. Konec maja jih je bilo od dvanajst tisoč, kolikor jih je zapustilo Pariz, osem tisoč mrtvih.

Bataljon, ki se je podal v Saudraieški les, je bil oprezen. Napredovali so počasi. Oprezali so hkrati na desno in na levo, predse in za seboj; Kléber je dejal: *Vojak ima eno oko na hrbtu*. Hodili so že

* Santerre je bil poveljnik narodne garde, po poklicu gostilničar, ki je ob uporabi Bretagne prevzel poveljstvo v Vendeji. Bil je tisti, ki je pospremil Ludvika XVI. pod giljotino.

** Francoske zmage nad Prusi septembra 1792.

dolgo. Le koliko je bila ura? kateri del dneva? Težko je bilo reči, saj je v takih divjih goščah vedno nekakšna poltema in se nikoli čisto ne zdani.

Saudraieški les je bil žalosten kraj. Prav v tej hosti so se novembra 1792 začeli zločini državljanske vojne; strašni šepavec Mousqueton je izhajal iz te zlovešče gošče; zaradi števila zločinov, ki so jih tam zagrešili, so se ljudem ježili lasje. Strašnejšega kraja ni bilo. Vojaki so se previdno pogrezali vanj. Povsod same rože; obdani so bili s trepetajočim obzidjem vej, od koder je vela očarljiva svežina listov; ta zeleni mrak so tu in tam predirali sončni žarki; pri tleh so gladijole, močvirska perunika, poljska narcisa, glavinec, ta drobna cvetlica, ki napoveduje toplejše obdobje, in spomladanski podlessek obdajali in krasili debelo preprogo rastlinja, v katerem je mrgolelo vseh vrst mahu, od tistega, ki spominja na gosenice, do tistega, ki je podoben zvezdam. Nad bajoneti so ščeбетale ptice.

Saudraieški les je bil ena tistih gošč, kjer so nekdaj, v mirnih časih, izvajali houiche-ba, nočni lov na ptice; zdaj so se šli lov na ljudi.

Hosta je bila iz samih brez, bukev in hrastov; tla ravna; gost mah in trava sta udušila zvoke človeške hoje; nobene poti ali pa le poti, ki so se takoj izgubile; črnika, trnuljica, praprot, žive meje gladeža, visoko robidovje; človeka ni bilo mogoče opaziti niti na deset korakov.

Kdaj pa kdaj je med vejevjem zdrsnila čaplja ali vodna kokoška in s tem opozorila na bližino močvirja.

Hodili so. Zaskrbljeni so šli v neznano in se bali, da bodo našli tisto, kar so iskali.

Tu in tam so naleteli na sledi taborov, ostanke ognja, poteptano travo, v križe zložene palice, okrvavljene veje. Nekje so skuhali juho, nekje so brali mašo, nekje so obvezali ranjence. A tisti, ki so šli tam mimo, so izginili. Kam so šli? morda so že daleč? Morda pa čisto blizu, skriti, s kratko puško v roki? Hosta je bila videti za-

puščena. Bataljon je podvojil previdnost. Samota, torej opreznost. Nikogar niso srečali; še razlog več, da so se nekoga bali. Opravka so imeli z gozdom, ki je bil na slabem glasu.

Zaseda je bila verjetna.

Trideset grenadirjev, odcepljenih od izvidnikov in pod vodstvom narednika, je hodilo spredaj, v precejšnji razdalji od glavnine. Spremljala jih je marketenderica bataljona. Marketenderice se rade pridružijo predstražam. Nevarno je, vendar se da marsikaj videti. Radovednost je ena od oblik ženskega poguma.

Nenadoma so vojaki te male predhodne čete zaznali tisto drhte-nje, ki lovcu naznanja, da je v bližini brlog. Sredi gošče so zaslišali nekaj kot vzdih in zazdelo se jim je, da so opazili, kako se premika listje. Vojaki so si dali znak.

V takšne vrste opreznost in iskanje, ki ga zaupajo izvidnikom, se častnikom ni treba vmešavati; kar mora biti storjenega, se opravi samo od sebe.

V manj kot minuti je bila točka, kjer so opazili premik, obkro-žena; obdal jo je krog naperjenih pušk; v temno središče gošče je bilo namerjeno z vseh strani hkrati in vojaki, s prstom na sprožilcu in očesom, uperjenim v sumljivo mesto, so čakali le na narednikov ukaz, da sprožijo strel.

Vendar si je marketenderica drznila pogledati skozi grmovje in v trenutku, ko je narednik nameraval zavpiti: Ogenj! je ta ženska zavpila: Stoj!

In se obrnila k vojakom: »Ne streljajte, tovariši!«

Nato je planila v goščo. Sledili so ji.

V resnici je bil nekdo tam.

V najgostejšem delu goščave, ob robu ene tistih malih okroglih jas, ki jih v gozdu naredijo kurišča oglja, ko žgejo korenine dreves, v nekakšni jami iz vejevja, nekakšni kamri iz listja, polodprti kot neke vrste alkova, je na mahu sedela ženska z dojenčkom, ki je

sesal na njenih prsih, in z dvema svetlima glavicama spečih otrok na kolenih.

To je bila zaseda.

»Kaj pa delate tukaj?« je zavpila marketenderica.

Ženska je dvignila glavo.

Marketenderica je srdito dodala:

»Kaj ste nori!«

In nadaljevala:

»Malo je manjkalo, pa vas ne bi bilo več!«

Potem je nagovorila vojake in dodala:

»Ženska je!«

»Jasno, saj sami vidimo!« je odvrnil eden od grenadirjev.

Marketenderica je nadaljevala:

»Oditi v gozd – tu vas lahko pobijejo! kakšne neumnosti vam padejo na pamet!«

Zaprepadena, prestrašena, okamenela ženska je pogledala okrog sebe kot v sanjah, te puške, te sablje, ti bajoneti, ti razmršeni obrazi.

Dva otroka sta se zbudila in zajokala.

»Lačen sem,« je rekel eden.

»Strah me je,« je rekel drugi.

Mali pa je še naprej sesal.

Marketenderica ga je ogovorila.

»Ti si najbolj pameten,« mu je rekla.

Mati je onemela od groze.

Narednik ji je zaklical:

»Ne bojte se, mi smo bataljon Rdeče kape.«

Ženska se je tresla od glave do peta. Zastrmela se je v narednika, grob obraz, od katerega je bilo videti le obrvi, brke in dvoje žerjavic, ki so bile njegove oči.

»Nekdanji bataljon Rdečega križa,« je dodala marketenderica.

In narednik je povzel:

»Kdo si, gospa?«

Ženska ga je zgrožena motrila. Bila je suha, mlada, bleda, z raztrgano obleko; imela je veliko avbico bretonskih kmetic in volneno odejo z vrvico, privezano okrog vratu. Svojo razkrito dojko je kazala z ravnodušnostjo samice. Njene gole in bose noge so krvavele.

»Uboga reva je,« je rekel narednik.

In marketenderica je povzela s svojim vojaškim in ženskim glasom, ki je pod vsem tem zvenel blago:

»Kako vam je ime?«

Ženska je skoraj nerazumljivo šepetaje zajecjlala:

»Michelle Fléchard.«

Medtem je marketenderica s svojo grobo roko božala malo dojenčkovo glavo.

»Koliko je star ta mali?« je vprašala.

Mati ni razumela. Marketenderica je vztrajala.

»Vprašam vas, koliko je to staro.«

»Ah!« je rekla mati, »osemnajst mesecev.«

»Je pa že velik,« je rekla marketenderica. »Ne bi smel več sesati. Odstaviti ga bo treba. Mu bomo dali juho.«

Mati se ni več tako bala. Mala dva, zdaj že zbujena, sta bila videti bolj radovedna kot preplašena. Občudovala sta perjanice na klobukih.

»Ah!« je rekla mati, »lačni so.«

In dodala:

»Nimam več mleka.«

»Dali jim bomo jesti,« je zavpil narednik, »pa tebi tudi. Ampak to ni vse. Kakšno je tvoje politično prepričanje?«

Ženska je strmela v narednika in ni odgovorila.

»Si slišala moje vprašanje?«

Zajecjlala je:

»Ko sem bila še čisto mlada, so me dali v samostan, ampak sem se poročila, nisem nuna. Sestre so me naučile govoriti francosko. Vas so zažgali. Tako hitro smo zbežali, da si nisem imela časa obuti čevljev.«

»Vprašam te, kakšno je tvoje politično prepričanje.«

»Tega pa ne vem.«

Narednik je nadaljeval:

»So namreč vohuni. Vohune streljamo. No, daj. Odgovori. Si ciganka? Kje je tvoja domovina?«

Še naprej je strmela vanj, kot da ne razume. Narednik je ponovil:

»Kje je tvoja domovina?«

»Ne vem,« je rekla.

»Kako, ne veš, kje je tvoj dom?«

»Ah! moj dom. Seveda.«

»No, kje je tvoj dom?«

Ženska je odgovorila:

»Pristava Siscoignard, v fari Azé.«

Zdaj je bil zaprepaden narednik. Za trenutek se je zamislil, potem je nadaljeval:

»Kako si rekla?«

»Siscoignard.«

»To pa ni nobena domovina.«

»Tam je moj dom.«

Potem je ženska po kratkem premisleku dodala:

»Razumem, gospod. Vi ste iz Francije, jaz sem pa iz Bretanje.«

»Pa kaj?«

»To ni ista dežela.«

»Je pa ista domovina!« je zavpil narednik.

Ženska je trmoglavo odgovorila:

»Doma sem iz Siscoignarda!«

»Pa naj bo Siscoignard!« je povzel narednik. »Tam imaš družino?«

»Ja.«

»Kaj delajo?«

»Vsi so mrtvi. Nikogar več nimam.«

Narednik, ki je bil malce preveč zgovoren, je nadaljeval zaslisanje.

»Vsak človek ima starše, hudiča! ali pa jih je imel. Kdo si?

Govori.«

Ženska je zgroženo poslušala ta *ali pa jih je imel*, ki se ji je zdel bolj krik divje živali kot pa človeška beseda.

Marketenderica je začutila, da se mora vmešati. Spet je pobožala otroka, ki je sesal, in potrepljala po ličkih druga dva.

»Kako je ime dojenčici?« je vprašala. »Tole je punčka, kajne?«

Mati je odgovorila: »Georgette.«

»Kaj pa najstarejši? saj je navihanček pravi mož.«

»René-Jean.«

»Pa ta drugi? tudi on je pravi mož, pa še polnoličen za povrh!«

»Gros-Alain,« je rekla mati.

»Prijazni malčki,« je rekla marketenderica, »kot da bi bili že čisto veliki.«

Narednik pa je še kar vztrajal.

»Povej no, gospa. Imaš hišo?«

»Imela sem jo.«

»Kje pa?«

»V Azéju.«

»Zakaj pa potem nisi v svoji hiši?«

»Ker so jo požgali.«

»Kdo?«

»Ne vem. Neka bitka.«

»Od kod prihajaš?«

»Od tam.«

»Kam greš?«

»Ne vem.«

»No, povej zdaj. Kdo si?«

»Ne vem.«

»Ne veš, kdo si?«

»Smo ljudje, ki bežimo.«

»Kateri stranki pripadaš?«

»Ne vem.«

»Modri? Beli? S kom si?«

»S svojimi otroki.«

Nastal je premolk. Marketenderica je rekla:

»Jaz nimam otrok. Nisem imela časa.«

Narednik ni odnehal.

»Ampak tvoji starši! Daj no, gospa, povej nam, kdo so tvoji starši. Meni je ime Radoub; narednik sem, rojen sem v Ulici Cherche-Midi, moj oče in moja mati sta živela tam, lahko ti kaj povem o svojih starših. Povej nam kaj o svojih. Povej nam, kdo so tvoji starši.«

»Fléchardi so bili. To je vse.«

»Ja, Fléchardi so Fléchardi, kot so Radoubi Radoubi. Vendar imamo svoj stan. Katerega stanu so bili tvoji starši? Kaj so delali? Kaj delajo? Kaj fléchardijo ti tvoji Fléchardi?«

»Bili so kmetje. Moj oče je bil nepokreten in ni mogel delati, ker je dobil od njegovega milostljivega gospoda, našega milostljivega gospoda, batine, kar je bilo dobro, saj je moj oče vzel zajca, za kar bi bil lahko obsojen na smrt; ampak milostljivi gospod ga je pomilostil in je rekel: Dajte mu samo sto udarcev s palico; in moj oče je ostal hrom.«

»In potem?«

»Moj stari oče je bil hugenot. Gospod župnik so ga poslali na prisilno delo. Bila sem še čisto majhna.«

»In potem?«

»Oče mojega moža je tihotapil sol. Kralj ga je dal obesiti.«

»Kaj pa dela tvoj mož?«

- »Nazadnje se je boril.«
 »Za koga?«
 »Za kralja.«
 »Pa še?«
 »Ja, pa za svojega milostljivega gospoda.«
 »Pa še?«
 »Ja, za gospoda župnika.«
 »O ti preklete beštije!« je zavpil neki grenadir.
 Ženska se je stresla od groze.
 »Vidite, gospa, mi smo Parižani,« je prijazno rekla marketenderica.
 Ženska je sklenila roke in kriknila:
 »O moj Bog, gospod Jezus!«
 »Brez vraževerja!« je rekel narednik.

Marketenderica se je usedla poleg ženske in si starejšega od otrok, ki se ni branil, potegnila na kolena. Otroci se pomirijo, kot se splašijo, ne da bi vedeli, zakaj. Sprožijo se jim nekakšna notranja opozorila.

»Uboga moja domačinka, srčkane malčke imate, tudi to je nekaj. Uganem lahko, koliko so stari. Večji ima štiri leta, njegov bratec pa tri. Malčica, ki še sesa, je hudo požrešna. Ah! pošast! Kaj če bi nehala takole jesti svojo mamo! Poglejte, gospa, ničesar se ne bojte. Pridružiti se morate bataljonu. Tako boste kot jaz. Imenujem se Huzarka; to je vzdevek. Ampak rajši sem Huzarka kot gospodična Bicorneau, kakor moja mati. Skrbim za kantino, se pravi, dajem piti, ko se streljamo in pobijamo. Preklete. Približno enako stopalo imava, dala vam bom svoje čevlje. 10. avgusta sem bila v Parizu. Westermannu sem dala piti. Uspelo je. Videla sem, kako so obglavili Ludvika XVI., Louisa Capeta, kot mu pravijo. Upiral se je. Poslušajte, gospa. Če pomislite, da je 13. januarja še pekel kovanje in se smejal z družino! Ko so ga na silo položili na gugalnico, kot se reče, ni imel ne površnika ne šolnov; samo srajco je imel, telovnik

iz pikeja, spodnjice iz sivega platna in sive svilene nogavice. Sama sem videla. Voz, na katerem so ga peljali, je bil zelen. Vidite, pojdite z nami, v bataljonu smo dobri fantje, oskrbnica številka dve boste; pokazala vam bom. Oh! saj je čisto preprosto! imaš svoj sodček in zvonček, pa hajdi v trušč med ogenj pušk, med strele topov, v boj in vpiješ: Kdo bi ga požirek, otroci? Tako preprosto je. Jaz dam piti vsem. Pri moji veri, da dam. Belim in modrim, čeprav sem sama modra. In celo zelo modra. Piti dam pa vsem. Ranjenci so žejni. Umiramo ne glede na politično prepričanje. Ljudje, ki umirajo, bi si morali podati roke. Kako neumno se je boriti! Pojdite z nami. Če me ubijejo, me boste nasledili. Glejte, takšna sem, vendar sem dobra ženska in pogumen mož. Ne bojte se.«

Ko je marketenderica utihnila, je ženska zašepetala:

»Naši sosedi je bilo ime Marie-Jeanne in naši dekli Marie-Claude.«
Narednik Radoub je okaral grenadirja.

»Ti pa molči. Gospo si prestrašil. Pred damami se ne preklinja.«

»Če pa je to mučenje razuma poštenega človeka,« je odvrnil grenadir. »Takšnile kitajski irokezi, ki jim je tasta pohabil milostljivi gospod, starega očeta poslal na prisilno delo župnik, očeta pa obesil kralj, ki se vojskujejo, prmejduš, in ki se upirajo, se dajo zmrcvariti za milostljivega gospoda, za župnika in za kralja!«

Narednik je zavpil:

»Tišina v vrstah!«

»Saj smo tiho,« je odvrnil grenadir, »ampak zato ni nič manj neumno, da takšna prikupna ženska tvega glavo farju na ljubo.«

»Grenadir,« je rekel narednik, »tu nismo v klubu sekcije Sulic. Brez leporečja.«

In se je obrnil proti ženski.

»Kaj pa tvoj mož, gospa? kaj dela? Kako je z njim?«

»Nič ni z njim, ko so ga pa ubili.«

»Kje pa?«

- »V hosti.«
- »Kdaj pa?«
- »Pred tremi dnevi.«
- »Kdo pa?«
- »Ne vem.«
- »Kako, ne veš, kdo ti je ubil moža?«
- »Ne.«
- »Je bil bel ali moder?«
- »Strel iz puške je bil.«
- »Tri dni nazaj?«
- »Ja.«
- »Na katerem koncu?«
- »Pri Ernéeji. Moj mož je padel. Tako.«
- »In kaj delaš, odkar je tvoj mož mrtev?«
- »Nosim svoje otroke.«
- »Kam jih neseš?«
- »Naprej za nosom.«
- »Kje spiš?«
- »Na tleh.«
- »Kaj ješ?«
- »Nič.«

Narednik je naredil vojaško grimaso, s katero se nos dotakne brkov.

»Nič?«

»No ja, trnulje, robide, če jih je v trnju še kaj ostalo od prejšnjega leta, borovnice, praprotne vršičke.«

»Se pravi, tako rekoč nič.«

Starejši od otrok, ki je kazal, da razume, je rekel: »Lačen sem.«

Narednik je iz žepa potegnil kos komisa in ga ponudil materi. Mati je prepolovila kos kruha in vsakemu od otrok dala kos. Malčka sta pošteno ugriznila.

»Zase pa ni nič prihranila,« je zabrundal narednik.

»Zato, ker ni lačna,« je rekel eden od vojakov.

»Zato, ker je mati,« je rekel narednik.

Otroka sta nehala jesti.

»Žejen,« je rekel eden.

»Žejen,« je ponovil drugi.

»Kaj v tem hudičevem gozdu ni potoka?« je rekel narednik.

Marketenderica je vzela bakreno kupico, ki ji je visela s pasu poleg zvončka, odvila pipico sodčka, ki ji je visel čez ramo, natočila nekaj kapljic v kupico in približala kupico k ustom otrok.

Prvi je pil in se namrščil.

Drugi je pil in izpljunil.

»Pa je dober,« je rekla marketenderica.

»Je oster?« je vprašal narednik.

»Seveda, prvovrsten. Kmetje so pač.«

In je obrisala kupico.

Narednik je ponovil:

»No, in tako, gospa, zdaj bežiš?«

»Ne gre drugače.«

»Kar na vrat na nos?«

»Najprej tečem, kolikor me nesejo noge, potem hodim in potem padem.«

»Uboga duša!« je rekla marketenderica.

»Ljudje se vojskujejo,« je zajecjlala ženska. »Povsod samo streljanje. Ne vem, kaj bi radi. Ubili so mi moža. Samo to razumem.«

Narednik je udaril s kopitom puške ob tla, da je zabobnelo in zavpil:

»Kakšna odvratna vojna! prekleto!«

Ženska je nadaljevala:

»Sinoči smo spali v votlem panju.«

»Vsi štirje?«

»Vsi štirje.«

»Leže?«

»Leže.«

»Potem ste pa spali pokonci,« je rekel narednik.

In se obrnil k vojakom.

»Tovariši, debelo, staro, votlo, posušeno drevo, kamor lahko človek zleze kot v nožnico, ti divjaki rečejo temu panj. Kaj hočete? Ne morem jim očitati, da niso Parižani.«

»Spati v votlem deblu drevesa!« je rekla marketenderica, »in s tremi otroki!«

»In ko so malčki vreščali,« je povzel narednik, »je moralo biti smešno ljudem, ki so šli mimo, ko so slišali, kako drevo vrešči: *Oči, mami!*, sami pa niso ničesar videli.«

»Na srečo je poletje,« je zavzdihnila ženska.

Strmela je v zemljo, vdana v usodo, z osuplostjo nad velikimi nesrečami v očeh.

Molčeči vojaki so obkrožili to bedo.

Vdova, tri sirote, beg, zapuščenost, osamljenost, vojni trušč krog in krog po obzorju, lakota, žeja, namesto hrane trava, namesto strehe nebo.

Narednik se je približal ženski in se zazrl v otroka, ki je sesal. Malčica je spustila dojko, mehko obrnila glavo, s svojimi lepimi modrimi punčicami pogledala strašen kosmat obraz, divji in ščetinast, ki se je sklonil nadnjo, in se nasmehnila.

Narednik se je zravnal in videti je bilo veliko solzo, ki je stekla po njegovem licu ter se ustavila na robu brkov kot biser.

Povzdignil je glas:

»Tovariši, iz vsega tega lahko zaključim, da bo bataljon postal oče. Velja? Te tri otroke bomo posvojili.«

»Živela Republika!« so zavpili grenadirji.

»Tako je,« je rekel narednik.

In je razširil roke nad materjo in otroci.
»To so otroci bataljona Rdeče kape,« je rekel.
Marketenderica je poskočila od radosti.
»Tri glave pod eno kapo!« je zavpila.
Potem je zahlipala, navdušeno objela ubogo vdovo in ji rekla:
»Kako je mala že videti prava deklica!«
»Živela Republika!« so ponovili vojaki.
Narednik pa je rekel materi:
»Pridite, državljanka.«

Druga knjiga

Korveta Claymore

1. Anglija in Francija

Spomladi leta 1793, ko je Francija, ki je bila na vseh mejah napadena hkrati, postala še ganljivo prizorišče padca žirondistov, se je okoli otočja v Rokavskem prelivu godilo sledeče.

Zvečer 1. junija je v malem samotnem zalivu Bonnenuit na Jerseyju, uro pred sončnim zahodom, v eni tistih megličastih ur, ki so primerne za pobeg, ker so nevarne za plovbo, neka korveta razpe-njala jadra. Ladja je imela francosko posadko, vendar je bila del angleške flotilje, ki je bila za stražo stacionirana na vzhodnem rtu otoka. Angleški flotilji je poveljeval knez La Tour-d'Avergne, pripadnik bouillonske hiše. Korveto so po njegovih ukazih odcepili od flotilje za nujno in posebno nalogo.

Ta korveta, ki je bila registrirana pri Trinity house z imenom The Claymore, je bila po videzu tovorna, v resnici pa je bila vojna ladja. Imela je masivno in miroljubno trgovsko podobo, vendar je bilo bolje ne zaupati temu videzu. Zgrajena je bila z dvema namenoma, prevara in moč; preslepiti, če je mogoče, premagati, če je potrebno. Za službo, ki jo je imela opraviti tisto noč, so opremo v medpalubju zamenjali s tridesetimi karonadami* velikega kalibra. Bodisi ker so predvidevali nevihto ali pa ker so hoteli dati ladji nenevaren videz, se je teh trideset karonad tesno dotikalo druga druge. Od znotraj so bile čvrsto pritrjene s trojnimi verigami in pri vrhu prislonjene ob zadelane odprtine; od zunaj se ni videlo nič; strelne line so bile

* Prve karonade, topove z zelo kratko cevjo, so izdelovali v Carronu na Škotskem.

zakrite; prehodi v podpalubje so bili zaprti; kot da bi ladji nadedli masko. Korvete za bitko imajo topove samo na palubi; ta, ki je bila izdelana za presenečenje in zasedo, je bila na palubi brez orožja in je bila zgrajena tako, da je lahko, kot smo pravkar videli, prevažala topniško baterijo v medpalubju. Claymore je bila masivna in čokata, pa vendar okretna; imela je najčvrstejši trup v vsej angleški mornarici, v bitki se je odrezala skoraj tako dobro kot fregata, čeprav je bil zadnji jambor manjši in s preprosto brigantino. Njeno krmilo nenavadne in dobro premišljene oblike je imelo skoraj edinstveno izbočeno ogrodje, ki je v ladjedelnici v Southamptonu stalo petdeset funtov.

Povsem francoska posadka je bila sestavljena iz častnikov emigrantov in mornarjev dezertarjev. Možje so bili izbrani; vsak od njih je bil dober mornar, dober vojak in dober rojalist. Vsi so gojili trojni fanatizem, do ladje, do meča in do kralja.

Posadko je dopolnjevalo pol bataljona pehote, ki so ga lahko po potrebi izkrcali.

Poveljnik korvete Claymore je bil vitez Reda svetega Ludvika, grof Boisberthelot, eden najboljših častnikov stare kraljeve mornarice. Za pribočnika je imel viteza La Vieuville, ki je svojčas v francoski gardi poveljeval četi, v kateri je bil Hoche narednik, in za krmarja najbolj izkušenega veščaka z Jerseyja, Philipa Gacquoila.

Uganili smo, da je imela ta ladja neko povsem izjemno nalogo. Nanjo se je v resnici pravkar vkrcal neki mož, ki je dajal videz nekoga, ki se podaja v dogodivščino. Bil je visok starec, pokončen in krepak, strogega obraza, čigar starost je bilo težko določiti, saj je bil videti hkrati star in mlad; eden tistih mož, ki imajo leta in moč, ki imajo bele lase na čelu in žarek v očeh; štirideset let po moči in osemdeset po avtoriteti. Ko je stopal na ladjo, se mu je razprl ribiški plašč in mogoče je bilo opaziti, da je imel pod plaščem oblečene široke hlače, imenovane *bragou-bras*, visoke škornje, suknjič iz kozje

kože, na zunanji strani obrobjen s svilo in znotraj podložen z ostro dlako, popolna obleka bretonskega kmeta. Ti stari bretonski suknjiči so imeli dva namena, služili so tako za praznike kot v delovnih dneh. Glede na to, kako si jih obrnil, so kazali po želji kosmato ali vezeno lice; živalska koža čez teden, slavnostno oblačilo v nedeljo. Za več verodostojnosti, je bilo kmečko oblačilo, ki ga je nosil ta starec, na kolenih in komolcih obrabljeno in se je zdelo, da služi že dolgo. Ribiški plašč iz debele tkanine je bil podoben capam starega ribiča. Na glavi je imel starec okrogel klobuk, kakršne so takrat nosili, visok in širokokrajn, ki ima s povešenimi kraji kmečki videz, na eni strani privzdignjen in pripet s pentljo in kokardo pa vojaški videz. Klobuk je nosil povešen po kmečko, brez pentlje in kokarde.

Guverner otoka lord Balcarras in knez La Tour-d'Auvergne sta ga osebno pospremila in namestila na krovu. Knežji skrivni agent Gélambre, nekdanji osebni stražar Gospoda grofa d'Artoisa,* je osebno bedel nad opremo njegove kabine in je v svoji skrbi in spoštovanju, čeprav je bil pravi plemič, šel tako daleč, da je starcu na ladjo nesel kovček. Ko ga je zapustil, da bi se vrnil na kopno, se je gospod Gélambre pred tem starcem globoko priklonil; lord Balcarras mu je rekel: *Srečno, general*, knez La Tour-d'Auvergne pa mu je dejal: *Nasvidenje, moj cousin*.**

„Kmet“ je bilo dejansko ime, s katerim so člani posadke imenovali tega potnika v kratkih pogovorih, ki jih imajo pomorščaki med seboj; ne da bi sami vedeli kaj več, jim je bilo jasno, da ta kmet ni nič bolj kmet, kot je vojna korveta tovarna ladja.

* Grof d'Artois ali Gospod (*Monsieur*), kraljev brat.

** Francoski kralj je dajal naziv bratranec (*cousin*) knezom kraljeve krvi, perom, kardinalom in svojim maršalom.

Vetra ni bilo veliko. Claymore je izplula iz zaliva Bonnenuit, zdrsnila mimo Boulay-Baya in ko je plula ob brežini, ostala nekaj časa vidna; nato je potonila v noč, ki je postajala vse bolj črna, in izginila.

Uro pozneje se je Gélambre vrnil domov v Saint-Hélier in z ekspresno pošto v Southampton gospodu grofu d'Artoisu v glavni štab vojvode Yorka poslal te štiri vrstice:

„*Monseigneur*, pravkar odpotovali. Uspeh zagotovljen. V osmih dneh bo vsa obala od Grainvilla do Saint-Maloja v ognju.“

Štiri dni prej je po tajnem slu poslanec Prieur iz Marne, delegiran v obalno armado v Cherbourgu in trenutno bivajoč v Granvillu, prejel sporočilo, napisano z isto roko kot prejšnja depeša:

„Državljan poslanec, 1. junija bo ob uri plime izplula vojna korveta Claymore z maskiranim orožjem, z namenom, da na francoski obali odloži moža, čigar opis tu sledi: visoka postava, starec, beli lasje, kmečka oblačila, aristokratske roke. Jutri vam pošljem več podrobnosti. Izkrcal se bo 2., zjutraj. Opozorite obalno stražo, zajemite korveto, možu dajte odsekati glavo.“

2. Ladja in potnik v noči

Namesto da bi korveta plula proti jugu in se usmerila proti Sainte-Catherine, se je napotila proti severu, potem pa zavila na zahod in se med Serkom in Jerseyjem odločno podala v morski rokav, ki ga imenujejo Pot v brodolom. V tistih časih ni bilo v tem predelu nobenega svetilnika.

Sonce je zašlo; noč je bila temna, bolj kot so navadno noči poleti; bila je noč z luno, vendar so gosti oblaki, bolj oblaki enakonočja kot solsticija, prekrili nebo in vse je kazalo, da se bo luna prikazala, šele ko bo tik nad obzorjem, takrat ko bo zahajala. Nekaj meglic je viselo nad morjem in ga zastiralo z meglo.

Ta tema je bila dobrodošla.

Namen krmarja Gacquoila je bil zapustiti Jersey na levi in Guernesey na desni ter s pogumno plovbo med Hanoisi in Douvresi doseči kateregakoli od zalivov na obali pri Saint-Maloju. Pot je bila daljša kakor mimo Minquiersov, a bolj varna, saj je imela običajno francoska obalna straža navodilo, naj oprezuje predvsem med Saint-Hélirom in Granvillom.

Če bo veter primeren, če bo vse potekalo brez motenj in z razpetimi jadri, je Gacquoil upal doseči francosko obalo ob svitu.

Vse je šlo dobro, korveta je pustila za sabo Gros-Nez; proti deveti je kazalo, da se vreme malo kuja, kot pravijo mornarji, in z morja je pihal veter; vendar je bil dober veter in morje je bilo sicer razgibano, ne pa divje. Kljub temu so ob določenih sunkih valovi brizgnili čez premec.

„Kmet“, ki ga je lord Balcarras imenoval *general* in ki mu je knez La Tour-d’Auvergne rekel: „Moj *cousin*“, je imel hojo mornarja in se je s spokojno resnostjo sprehajal po palubi. Ni bilo videti, da bi opazil močno zibanje ladje. Od časa do časa je iz žepa svojega suknjiča potegnil tablico čokolade, odlomil košček in ga vtaknil v usta. Čeprav je imel bele lase, ni izgubil še niti enega zoba.

Z nikomer ni govoril, le od časa do časa zelo na kratko in čisto tiho s kapitanom, ki ga je spoštljivo poslušal, kot da bi bil poveljnik ta potnik, in ne on.

Claymore, ki je bila spretno vodena, je, nevidna v megli, plula tik ob severni strmi obali Jerseyja in se čim bolj tiščala brega zaradi nevarnih čeri Pierres-de-Leeq sredi rokava med Jerseyjem in Serkom. Gacquoil je stal ob krmilu in od časa do časa opozoril na Grève na Leequ, na Gros-Nez, na Plémont, ko je korveto vodil med temi verigami čeri tako rekoč na slepo, a z gotovostjo nekoga, ki je v tem okolju doma in pozna bitja Oceana. Prednji del korvete ni nosil luči iz strahu, da ne bi v teh zastraženih vodah izdala svoje prisotnosti.

Megla jim je prišla zelo prav. Dosegli so Grande-Etaque; megla je bila tako gosta, da so komaj razločili visoki obris Pinacla. Ob desetih so slišali zvoniti pri Saint-Ouenu, znak, da veter piha od zadaj. Očitno jim je dobro šlo; zaradi bližine Corbière je morje postalo bolj razgibano.

Malo po deseti sta grof Boisberthelot in vitez La Vieuville popremila moža v kmečkih oblačilih do kabine, ki je bila kapitanova soba. Preden je vstopil, jima je tiho rekel:

»Saj vesta, gospoda, tajnost je pomembna. Tišina do trenutka, ko bo počilo. Le vidva tu poznata moje ime.«

»Z nama bo šlo v grob,« je odvrnil Boisberthelot.

»Tudi sam ga ne bom izgovoril, četudi bom stal pred smrtjo,« je rekel starec.

Nato je vstopil v svojo kabino.

3. Plemstvo in neplemstvo

Kapitan in drugi častnik sta se povzpela nazaj na ladijski most ter kramljaje koračila sem ter tja. Seveda sta se pogovarjala o svojem potniku in tu sledi približno njun pogovor, ki ga je veter razpršil v mrak.

Boisberthelot je polglasno zabrundal La Vieuvillu v uho:

»Bomo videli, ali je voditelj.«

Le Vieuville je odgovoril:

»Dotlej je vsekakor knez.«

»Skorajda.«

»Plemič v Franciji, a knez v Bretanji.«

»Kot La Trémoilli, kot Rohani.«

»S katerimi je povezan.«

Boisberthelot je nadaljeval:

»V Franciji in v kraljevih kočijah je marki, kot sem jaz grof in vi vitez.«

»Kočije so daleč!« je vzkliknil La Vieuville. »Zdaj smo pri kmečkih vozovih.«

Nastala je tišina.

Boisberthelot je povzel:

»Če že nimamo francoskega kneza, pa vzemimo bretonskega.«

»Če ni brinovk ... Ne, če ni orla, pa vzemimo krokarja.«

»Ljubša bi mi bila ujeta,« je rekel Boisberthelot.

La Vieuville pa je odvrnil:

»Seveda! kljun in kremplji.«

»Bomo videli.«

»Tako je,« je povzel La Vieuville, »čas je, da dobimo vodjo. Sem enakega mnenja kot Tinténiac: *poveljnika in smodnika!* Poglejte, kapitan, poznam skoraj vse mogoče in nemogoče poveljnike: tiste od včeraj, tiste od danes in tiste od jutri; niti eden ni vojaška betica, kakršno bi rabili. V tej prekleti Vendeji potrebujemo generala, ki bo hkrati prokurator; sovražnika je treba spraviti ob živce, se z njim boriti za vsak mlin, grm, jarek, kamen, ga ne pustiti pri miru, izrabiti vsako priložnost, bedeti nad vsem, pobijati na veliko, dajati vzore, biti brez počitka in milosti. Ta trenutek imamo v tej armadi kmetov junake, nimamo pa poveljnikov. D'Elbée je zanič, Lescure je bolan, Bonchamps je premehak; škoda, ker je dober. La Rochejaquelein je izvrsten podporočnik; Silz je častnik bojnega polja, neprimeren za gverilsko vojno; Cathelineau je navaden furman, Stofflet je pretkan lovec, Bérard je nesposoben, Boulainvilliers je smešen, Charette je grozljiv. In o brivcu Gastonu sploh ne bi izgubljal besed. Kajti, pri hudiču, čemu se pa pričkamo z revolucijo in kakšna razlika sploh je med republikanci in nami, če tudi pri nas lasuljarji poveljujejo plemičem?«

»Zato, ker se ta psica revolucija širi tudi med nas.«

»Garje, s katerimi se je okužila Francija?«

»Garje tretjega stanu,« je povzel Boisberthelot. »Samo Anglija nas lahko izvleče iz tega.«

»Saj nas bo izvlekla, brez strahu, kapitan.«

»Do takrat bo pa grdo.«

»Tako je, povsod sami kmetavzarji; monarhija, ki ima za vrhovnega poveljnika Stoffleta, ki je glavni lovec gospoda de Maulervriera, nima kaj zavidati republiki, ki ima za ministra Pacha, sina vratarja vojvode de Castriesa. Kaj si stoji nasproti v tej vendejski vojni: na eni strani Santerre, gostilničar, in na drugi Gaston, frizer!«

»Dragi La Vieuville, ta Gaston ni napačen. Ko je poveljeval pri Guéménéji, se ni slabo odrezal. Prijazno je prerешetal tristo modrih, potem ko so si morali sami izkopati jamo.«

»Hvala bogu, ampak tudi sam bi to enako dobro opravil.«

»Zaboga, brez dvoma. Pa tudi jaz.«

»Velika vojna dejanja,« je povzel La Vieuville, »zahtevajo nobleso. To so stvari za plemiče, ne pa za lasuljarje.«

»Vendar je v tem tretjem stanu nekaj ljudi, ki jih lahko cenimo,« je odvrnil Boisberthelot. »Poglejte, na primer, tega urarja Jolyja. Bil je narednik flamskega polka, postal je vendejski poveljnik, poveljuje neki skupini z obale; ima sina, ki je republikanec, in medtem ko je oče pri belih, sin služi modrim. V bitki se srečata. Oče iz sina naredi svojega ujetnika in mu razstreli možgane.«

»Ta je dober,« je rekel La Vieuville.

»Rojalistični Brutus,« je povzel Boisberthelot.

»Pa vendar zato človeka jezi, če mu poveljujejo neki Coquereau, neki Jean-Jean, Moulins, Focart, Bouju ali Chouppes!«

»Dragi moj vitez, jeza je enaka na drugi strani. Pri nas je polno meščanov, pri njih je polno plemičev. A mislite, da so sanskiloti zadovoljni, da jim poveljujejo grof de Canclaux, vikont de Miranda,

vikont de Beauharnais, grof de Valence, marki de Custine in vojvoda de Biron!«

»Kakšna zguba!«

»In vojvoda de Chartres!«

»Égalitejev sin. Ah, kdaj bo ta kralj?«

»On nikoli ne bo kralj.«

»Na prestol se povzpenja. S pomočjo svojih zločinov.«

»Njegove napake mu to preprečujejo,« je rekel Boisberthelot.

Nastala je tišina in Boisberthelot je nadaljeval:

»Pa saj se je hotel spraviti. Šel je do kralja. Bil sem tam, v Versaillesu, ko so mu pljunili v hrbet.«

»Z vrha velikega stopnišča?«

»Pa še kako.«

»Prav so storili.«

»Mi smo mu pravili blatni Burbon.«

»Plešast je, ture ima, pa še kraljevi morilec je, bah!«

In La Vieuville je dodal:

»Jaz sem bil z njim pri Ouessant. «*

»Na Saint-Espritu?«

»Tako je.«

»Če bi upošteval signal, ki mu ga je dal admiral d'Orvilliers, in plul z vetrom, bi lahko ustavil Angleže.«

»Gotovo.«

»Je res, da se je skrnil v podpalubje?«

»Ne, ni. Ampak je to vseeno treba širiti naprej.«

In La Vieuville je izbruhnil v smeh.

Boisberthelot je nadaljeval:

»Nekateri so res tepci. Pogledjte, La Vieuville, ta Boulainvilliers, ki ste ga omenili, poznal sem ga, od blizu sem ga videl. Najprej

* Pomorska bitka med Francozi in Angleži 27. julija 1778.

so bili kmetje oboroženi s sulicami; pa si ni vtepel v glavo, da bo iz njih naredil suličarje? Hotel jih je naučiti tehnike, kako napičiti od strani, kako z rezilom naravnost naprej. Fantaziral je, da bi te divjake spremenil v prave obrambne čete. Hotel jih je naučiti, kako bataljone razpotegniti v kare, s praznino v sredini. Moril jih je s stari vojaškim jezikom; namesto *poveljnik voda* je uporabljal *glava eskade*, kakor so imenovali desetnike za Ludvika XIV. Iz teh divjih lovcev je hotel na vsak način sestaviti regiment; imel je urejene čete z naredniki, ki so se vsak večer zbrali v krogu, da bi dobili geslo in protigeslo od narednika prve čete. Ta je geslo zašepetal naredniku namestništva, ki ga je šepnil svojemu sosedu, ki ga je predal sebi najbližjemu sosedu in tako iz ušesa v uho do zadnjega. Nekega oficirja, ki ni vstal in se odkril, da bi od narednika prejel geslo, je premlatil. Lahko si predstavljate, kakšen uspeh je imel. To teslo ni moglo razumeti, da kmetje hočejo, da se jih vodi po kmečko, in da iz hostarjev ne moreš narediti vojakov. O ja, poznal sem tega Boulainvilliersa.«

Naredila sta nekaj korakov, vsak je razmišljal pri sebi.

Potem se je pogovor nadaljeval.

»No, ko smo že pri tem, je res, da so Dampierra ubili?«

»Res je, kapitan.«

»Pred Condéjem?«

»V bitki pri Pamarsu. S topovskim strelom.«

Boisberthelot je zavzdihnil.

»Grof de Dampierre. Še eden naših, ki je bil njihov!«

»Srečno pot!« je rekel La Vieuville.

»Kaj pa *Mesdammes*?* kje sta pa oni?«

»V Trstu.«

»Še zmeraj?«

* *Mesdammes royales*, kraljevi gospe d'Atrois in de Provence, svakinji Ludvika XVI.

»Še zmeraj.«

In La Vieuville je vzdiknil:

»Oh! ta republika! koliko škode za tako rekoč nič! Če pomislimo, da je do te revolucije prišlo zaradi nekaj milijonov deficita!«

»Trebalo se je bati nepomembnih vzrokov,« je rekel Boisberthelot.

»Nič ne gre prav,« je povzel La Vieuville.

»Res je, La Rouarie je mrtev, Du Dresnay je tepec. In kako žalostni kolovodje so vsi ti škofi, Coucy, škof v La Rochellu, Beaupoil Saint-Aulaire, škof v Poitiersu, ta Mercy, škof v Luçonu, ljubimec madame de l'Eschasserie ...«

»Ki se v resnici imenuje Servanteau. Veste, kapitan, l'Eschasserie se imenuje posestvo.«

»In ta lažni škof iz Agre, ki je župnik od ne vem kod!«

»Iz Dola. Ime mu je Guillot de Folleville. Sicer pa je pogumen in se bori.«

»Duhovniki, ko potrebujemo vojake! Škofi, ki niso škofi! Generali, ki niso generali!«

La Vieuville je prekinil Boisberthelota.

»Kapitan, imate morda v kabini *Monitor*?«

»Imam.«

»Kaj pa igrajo te dni v Parizu?«

»*Adelo in Pavlina* in *Jamo*.«*

»To bi rad videl.«

»Videli boste. V enem mesecu bomo v Parizu.«

Boisberthelot je hipec razmišljal in dodal:

»Najkasneje. Tako je rekel gospod Windham milordu Hoodu.«

»Potem pa nam ne gre tako slabo, kapitan?«

* *Adèle et Paulin, ou la Prévention paternelle*, drama Étienne Delrieuja; *La caverne*, uglasbeni prizori iz Lesageovega Gila Blasa.

»Vse bo še dobro, zaboga, pod pogojem, da bo vojna v Bretanji pravilno vodena.«

La Vieuville je odkimal z glavo.

»Kapitan,« je nadaljeval, »ali bomo izkrcali mornariško pehoto?«

»Bomo, če je obala na naši strani; ne bomo, če nam je sovražna. Včasih mora vojna vstopiti na silo, drugič se mora pritajiti. Državljanska vojna mora vedno imeti v žepu še en ključ. Potrudili se bomo. Najpomembneje pa je, kdo poveljuje.«

In Boisberthelot je zamišljeno dodal:

»La Vieuville, kaj pa vi mislite o vitezu de Dieuzieju?«

»Tamladem?«

»Prav o njem.«

»Za poveljnika?«

»Tako je.«

»Še eden od častnikov z ravnine in za urejene bitke. A samo kmet pozna hosto.«

»Potem se pa sprijaznite z generalom Stoffletom in z generalom Cathelineaujem.«

La Vieuville je za trenutek razmišljal, potem pa rekel:

»Kneza moramo dobiti, francoskega kneza, kneza po krvi. Pravega kneza.«

»Čemu? Kdor reče knez ...«

»Reče strahopetec. Vem, kapitan. Ampak učinkuje na velike neumne oči *fantov*.«*

»Dragi moj vitez, knezi nočejo sem.«

»Bomo pa sami.«

Boisberthelot si je mehanično otrl čelo, kot da bi hotel iz glave potegniti kakšno misel, in naposled rekel:

»No, pa poskusimo s tem generalom.«

* ‚Fantje‘ (*les gars*) je ime, ki so si ga dali vendejski vstajniki.

»Visok plemič je.«

»Mislite, da bo to dovolj?«

»Če je le dober,« je rekel La Vieuville.

»Se pravi neizprosen,« je rekel Boisberthelot.

Grof in vitez sta se spogledala.

»Gospod Boisberthelot, pravo besedo ste izrekli. Neizprosen. Tako je, natanko to potrebujemo. To je vojna brez usmiljenja. Zdaj je čas za krvoločne. Morilci kralja so odsekali glavo Ludviku XVI., mi bomo kraljevim morilcem iztrgali vse štiri ude. Da, general, ki ga potrebujemo, mora biti neizprosen. V Anjouju in visokem Poitouju so poveljniki cincarji; utapljam se v velikodušnosti, vse gre narobe. V Maraisu in deželi Retz so poveljniki neizprosni in tam gre vse, kot je treba. Charette kljubuje Parreinu, ker je neizprosen. Hijena proti hijeni.«

Boisberthelot ni imel časa, da bi odgovoril La Vieuvillu. Temu je besedo nenadoma presekal obupen krik. Hkrati sta zaslišala hrušč, ki ni bil podoben nobenemu znanemu hrušču. Ta krik in ta hrušč sta prihajala iz ladjinega trebuha.

Kapitan in poročnik sta pohitela k medpalubju, vendar nista mogla vstopiti. Vsi topničarji so brezglavo bežali ven.

Zgodilo se je nekaj strašnega.

4. *Tormentum belli**

Ena od karonad iz baterije tipa štiriindvajset se je snela z verige.**

To je morda ena največjih nevarnosti na morju. Nič hujšega se ne more zgoditi vojni ladji na odprtem morju med plovbo z vso hitrostjo.

* Lat. vojni stroj.

** Top tipa 24 lahko izstrelji krogle, težke 12 kilogramov.

Top, ki zlomi svoje okove, postane nenadoma strašna nadnaravna zver. Je stroj, ki se spremeni v pošast. Ta masa teče na svojih kolesih kot biljardna krogla, se nagiba z zibanjem morja, se požene naprej z valom, sem ter tja, se ustavi, kot da bi premišljevala, nadaljuje pot, švigne kot strela z enega konca ladje na drugega, se zavrti, pobegne, uide, se postavi v bran, udari, razbije, ubije, izniči. Je kot oven, ki tolče v obzidje po svoji volji. Ampak ta oven je iz železa, zid pa lesen. Tako je, ko se osamosvoji materija; kot da se ta večni suženj maščuje; zdi se, da mora zloba, ki se skriva v tistem, čemur pravimo mrtvi predmeti, nenadoma priti na plan in izbruhniti; ta reč kot da je izgubila potrpežljivost in se čudno skrivnostno maščuje; nič ni bolj neusmiljenega od jeze neživega. Ponorela masa skače kot panter, ima težo slona, okretnost miši, trdoglavost sekire, nepredvidljivost morskih valov, moč strele, gluhost groba. Tehta toni, a se odbije kot otroška žoga. Njeno vrtenje se nenadoma preseka pod pravim kotom. A kaj lahko storimo? Kako jo ukrotiti? Vihar poneha, vrtinec gre mimo, veter se poleže, polomljen jambor nadomestimo z novim, luknjo, skozi katero vdira voda, zamašimo, požar pogasimo: a kaj naj s to gromozansko pošastjo iz bron? Kako se je lotiti? Lahko pomirite dogo, spravite v začudenje bika, očarate boo, prestrašite tigr, raznežite leva; te pošasti, z uzde snetega topa, pa nič ne more ustaviti. Ne morete ga ubiti, saj je mrtev; hkrati pa je živ. Živi mračno življenje, ki prihaja iz neskončnosti. Pod sabo ima pod, ki ga suva sem ter tja. Premika ga ladja, ki jo premika morje, ki ga premika veter. Ta pokončevalec je igrača. Ladja, tokovi, veter, vse to ga ima v oblasti; od tod njegovo strašno življenje. Kaj storiti s to verigo vzrokov in posledic? Kako ustaviti ta pošastni mehanizem brodoloma? Kako predvideti njegove poti, sunke, postaje, udarce? Vsak njegov sunek ob trup lahko zlomi ladjo. Kako uganiti njegove strašne vijuge? Opravka imamo s projektilom, ki si premisli, ima lastno voljo in vsak hip spreminja svojo pot. Kako ustaviti to, čemur